

MIROSLAW DYMON¹, ZI YE²

Edukacja muzyczna na etapie wyższego szkolnictwa w Polsce i Chinach – propozycja badań komparatystycznych

Music Education at the Stage of Higher Education in Poland and China – the Suggestion for a Comparative Research

¹ ORCID: 0000-0002-0561-6424, doktor habilitowany profesor UR, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Muzyki, Polska

² ORCID: 0000-0003-1209-3120, magister edukacji muzycznej, Tianjin Conservatory of Music Tianjin, Chiny

Streszczenie

Propozycja badań komparatystycznych edukacji muzycznej na poziomie studiów wyższych może dostarczyć wielu cennych informacji na temat możliwości kształcenia muzycznego w Polsce i Chinach, a tym samym przyczynić się do lepszego poznania i zrozumienia obu systemów przez potencjalnych zainteresowanych (naukowców, nauczycieli, studentów, artystów, młodzież szkolną). Ewentualne wnioski mogą wskazywać kierunki budowania wspólnej płaszczyzny edukacyjnej umożliwiającej wymianę studentów, ich mobilności w obszarze studiów szeroko rozumianego kształcenia muzycznego. W artykule przedstawiono próbę utworzenia modelu takich badań, których przeprowadzenie planowane jest w latach 2019–2021 na Uniwersytecie Rzeszowskim.

Słowa kluczowe: edukacja muzyczna, szkolnictwo wyższe, Polska, Chiny, komparatystyka

Abstract

The suggestion for a comparative research of music education at the study level can provide valuable information about learning opportunities in Poland and China, and thus contribute to a better learning and understanding of these two systems by potential stakeholders (researchers, teachers, students, artists, youth school). The possible proposals may indicate the directions of building the common ground, enabling the exchange of students, their mobility in the area of study the broader music education. This article presents attempting to create a model of such research, which is planned to be carried out in the years 2019–2021 at the University of Rzeszów.

Keywords: education, higher education, Poland, China, comparison

Wstęp

Porównywaniem systemów edukacji muzycznej pomiędzy Polską a krajami europejskimi zajmowano się już w połowie lat 50. ubiegłego wieku. Pierwsze

tego typu teksty, opublikowane pod koniec lat 60., dotyczyły edukacji muzycznej naszych sąsiadów z bloku państw socjalistycznych i były autorstwa uznanych w tamtych krajach dydaktyków. O edukacji muzycznej na Węgrzech pisali m.in. Kalmar (1968, s. 225–230), przybliżając założenia systemu Kodály i jego organizację, Sedlák (1968, s. 18–23), opisując recepcję metody Orffa w Czechosłowacji. Z ogólną zaś strukturą edukacji muzycznej na Łotwie zapoznał polskich czytelników Janowicz Siliń Rujena (1970, s. 49–49).

Pierwsze informacje dotyczące organizacji i funkcjonowania systemu edukacji muzycznej w Chinach pochodzą z wywiadów m.in. Kofin oraz Żebrowskiej. Kofin (1986, s. 61–64) na podstawie rozmów z dyrygentem z Hongkongu Yip Wai-Hongiem przedstawiła problemy edukacji muzycznej w tym chińskim kantonie.

Analizy naukowe funkcjonowania edukacji muzycznej na świecie i sprawozdania z badań komparatystycznych zaczęły ukazywać się dopiero pod koniec lat 70. Trzeba jednak zaznaczyć, że rozwój wszelakich badań i naukowej refleksji w dziedzinie pedagogiki muzycznej tak naprawdę został zapoczątkowany wraz z uruchomieniem na początku lat 70. studiów magisterskich o kierunku wychowanie muzyczne. Wiele tego typu analiz zamieszczano w czasopiśmie „Wychowanie Muzyczne” – przeprowadzali je m.in. Miklaszewski, Jankowski, Klimas-Kuchtowa oraz Białas. Obszernych analiz porównawczych dotyczących miejsca muzyki w szkolnictwie ogólnokształcącym w krajach europejskich dokonał Zemła (1993, 1994). Dotyczyły one takich krajów, jak: Włochy, Francja, Anglia, Austria, Niemiecka Republika Federalna, Holandia, Belgia, Dania, Finlandia, Szwecja, Norwegia, Jugosławia oraz Węgry, i zostały opublikowane w trzech częściach pod wspólnym tytułem *Muzyka w systemach edukacji powszechnej w wybranych krajach*.

Integracja europejska – nowa perspektywa

Transformacja ustrojowa zapoczątkowana w 1989 r. oraz postępująca integracja europejska w obszarze szkolnictwa wyższego, zwana procesem bolońskim, stworzyły w Polsce zupełnie nowe warunki funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego. W czerwcu 1999 r. ministrowie odpowiedzialni za szkolnictwo wyższe 29 krajów, w tym Polski, podpisali deklarację bolońską, podejmując się tym samym realizacji długotrwałej reformy zwanej procesem bolońskim. Nadrzędnym celem tego przedsięwzięcia jest rozwijanie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW), w którym dąży się do:

- zwiększenia „zatrudnialności” (*employability*) absolwentów uczelni wyższych i dostosowania kształcenia do oczekiwań rynku pracy,
- zwiększenia mobilności obywateli, w tym studentów, absolwentów i wykładowców,
- poszerzania dostępu do uczelni oferujących edukację najwyższej jakości,

- promowania uczenia się przez całe życie,
- budowania synergicznego związku między kształceniem a badaniami naukowymi,
- wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności europejskich systemów szkolnictwa wyższego oraz rozumianego jako całość europejskiego szkolnictwa wyższego.

Realizacji tych celów mają służyć m.in. następujące narzędzia:

- „łatwo czytelne” i porównywalne stopnie kształcenia,
- studia dwu- i trzystopniowe,
- Europejski System Transferu i Akumulacji Osiągnięć (ECTS),
- suplement do dyplomów,
- ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego,
- standardy i wskazówki dotyczące zapewniania jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego.

Proces boloński jest inicjatywą polityczną skupiającą obecnie 47 państw reprezentowanych przez ministrów właściwych ds. szkolnictwa wyższego. W 2010 r. do procesu przystąpił Kazachstan. Kolejnym krokiem zatem byłoby „otworzenie się” Europy na kraje azjatyckie i stworzenie czegoś na bazie europejskich dokonań, co umożliwiłoby w niedalekiej przyszłości bogatszą i intensywniejszą wymianę osiągnięć w obszarze kształcenia muzycznego. Aby przybliżyć ten cel, wydaje się nieodzowne prowadzenie badań m.in. w zakresie scharakteryzowania różnic i podobieństw pomiędzy wyższym szkolnictwem muzycznym w kraju i w Chinach.

Na podstawie powyższych informacji można przyjąć, że problematyka uwypuklenia różnic i porównywania systemów edukacji muzycznej pomiędzy krajami na poziomie studiów wyższych jest jednym z najważniejszych priorytetów szkolnictwa wyższego. Powyższe ustalenia w ramach procesu bolońskiego, chociaż w różnym stopniu realizowane w różnych krajach, jak dotychczas nie stanowią wyczerpującej podstawy do budowania kompatybilnego systemu z krajami azjatyckimi, w tym z Chinami. W ostatnich dwóch dekadach chińskie szkolnictwo wyższe przechodzi przez proces, który można nazwać „rewolucją naukową”. W 2003 r. liczba przyjętych studentów w Chinach zrównała się ze Stanami Zjednoczonymi i wynosiła 3 mln. W 2013 r. liczba ta wynosiła już 7 mln (OECD, 2017). Chińska sfera szkolnictwa wyższego posiada olbrzymi potencjał rozwojowy w kontekście danych demograficznych. W grupie 20-latków tylko 26% stanowią studenci. Dla porównania w Polsce wskaźnik ten wynosi 43%, w Korei – aż 68%, w Wielkiej Brytanii – 40% (OECD, 2017, s. 293, tab. C1.2). Inwestycje w tę sferę polityki publicznej pokazują, że tendencja ta ma charakter wzrostowy, a chińskie uczelnie przygotowują się do absorpcji większej liczby studentów.

Wyższe szkolnictwo muzyczne w Polsce i Chinach – ogólny zarys

Kształcenie muzyczne na poziomie szkolnictwa wyższego powstało w Polsce w oparciu o dwie tradycje:

- pierwsza to kształcenie nauczycieli w Konserwatorium Warszawskim od 1927 do 1939 r., po wojnie w państwowych szkołach muzycznych na wydziałach zwanych: instruktorskimi, pedagogicznymi, wychowania muzycznego, edukacji artystycznej w zakresie sztuki muzycznej – dające tytuł magistra sztuki,
- druga to tradycja rozwijająca się od zakładów kształcenia nauczycieli-pedagogów, a po wojnie liceów pedagogicznych, na bazie których w latach 60. powołano 2-letnie pomaturalne studia nauczycielskie, na przełomie lat 60. i 70. wyższe szkoły nauczycielskie, przekształcone później w wyższe szkoły pedagogiczne, akademie i uniwersytety.

Ta podwójna proveniencja źródeł kształcenia muzycznego w Polsce umożliwiła także tworzenie kierunków muzycznych w ramach uniwersytetów, np. W Uniwersytecie Rzeszowskim: Wydział Muzyki.

Obecnie osiem uczelni to akademie muzyczne, warszawska natomiast przekształciła się w Uniwersytet Muzyczny. Są to:

- Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy,
 - Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku,
 - Akademia Muzyczna w Katowicach,
 - Akademia Muzyczna w Krakowie,
 - Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi,
 - Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu (Filia w Szczecinie),
 - Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie (Filia w Białymstoku),
 - Akademia Muzyczna we Wrocławiu,
- a dziesięć to uniwersytety:
- Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, Wydział Sztuki,
 - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu,
 - Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Pedagogiczny i Artystyczny,
 - Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Wydział Edukacji Muzycznej,
 - Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Artystyczny,
 - Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, Wydział Instrumentalno-Pedagogiczny w Białymstoku,
 - Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Muzyki,
 - Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Artystyczny w Cieszynie,

- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Sztuki,
- Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Artystyczny.

Już od czasów starożytnych muzyka spełniała w Chinach dwie kluczowe funkcje: zarządzania krajem poprzez wykorzystanie jej w rytuałach oraz kształtowania umysłu arystokracji i ludu dydaktyczną treścią pieśni. Rytuały dostarczały ludziom wzorców zachowania i postępowania. Ich przestrzeganie zwiększało społeczną harmonię, pogłębiało życie duchowe oraz poszerzało horyzonty. Słynny filozof konfucjański Xunzi (325–235 p.n.e.) stawiał muzykę na równi z rytuałami: „Edukacja muzyczna pozwala ludziom oczyścić umysły. Rytuały zostały ustanowione, by ukształtować zachowanie ludzi. (...) Korygują ich zachowania i maniery” (*Muzyka w tradycji...*).

Aktualnie edukacja muzyczna na poziomie studiów wyższych odbywa się w Chinach w dziesięciu miejscach – ośrodkach:

1. Centralne Konserwatorium Muzyczne (Pekin, 1949),
2. Henan Normal University («Xinxiang, 1985»); poprawnie Tianjin Konserwatorium Muzyczne (Tianjin, 1958),
3. Shanghai Konserwatorium Muzyczne (Szanghaj, 1927),
4. Shenyang Konserwatorium Muzyczne (Shenyang, 1938),
5. Xian Konserwatorium Muzyczne (Xian, 1948),
6. Wuhan Konserwatorium Muzyczne (Wuhan, 1953),
7. Sichuan Konserwatorium Muzyczne (Chengdu, 1939),
8. Xinghai Konserwatorium Muzyczne (Guangzhou, 1932),
9. Harbin Konserwatorium Muzyczne (Harbin, 2013),
10. Zhejiang Konserwatorium Muzyczne (Hangzhou, 2016).
11. Henan Normal University (Xinxiang, 1985)

Wydziały muzyczne znajdują się prawie na wszystkich uczelniach wyższych w Chinach (około 200–300), lecz zakres prowadzonego tam kształcenia muzycznego jest bardzo zróżnicowany i posiada różny poziom.

Podsumowanie

Zasadnym zatem wydaje się pytanie: *Jakie są ogólne różnice między Polską a Chinami w zakresie wyższej edukacji muzycznej?* Rozważania takie mogłyby dotyczyć m.in. sfery organizacyjnej danych uczelni, sfery dotyczącej kształcenia: programów, planów studiów, kadry nauczającej, sylwetki absolwenta, harmonogramów, praktyk studenckich, podręczników itp., a także wpływu na szeroko rozumianą kulturę obu krajów. Na podstawie analizy dokumentacji, ankiet, wywiadów uzyskane wyniki mogłyby posłużyć do analizy i porównania faktów oświatowo-wychowawczych w Polsce i Chinach w kontekście sytuacji: politycznej, gospodarczej, społecznej, kulturowej. Planowane badania komparatystyczne będą prowadzone w latach 2019–2021 na Uniwersytecie Rzeszowskim i dotyczyć będą czterech uczelni wyższych: Akademii Muzycznej w Krakowie,

Uniwersytetu Rzeszowskiego – Wydział Muzyki oraz Henan Normal University i Konserwatorium Muzycznego w Tianjin. Uzyskane wyniki posłużą do lepszego zrozumienia kształcenia muzycznego w obu krajach, a tym samym pozwolą na weryfikację i rozwój edukacji muzycznej w ramach Pozaeuropejskiego i Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

Literatura

- Janowicz Siliń Rujena, E. (1970). Wychowanie muzyczne na Łotwie. *WMwSz, 1*.
- Kalmar, M. (1968). Wychowanie muzyczne w szkołach węgierskich. *WMwSz, 4*.
- Kofin, E. (1986). O edukacji muzycznej dzieci w Hongkongu. *WMwSz, 1*.
- Muzyka w tradycji chińskiej*. Pobrane z: <https://www.chiny.pl/index.php/artukul/121-yinyue-muzyka-w-tradycji-chinskiej>.
- OECD (2017). *Education at Glance 2016*. Paris.
- Sedlák, F. (1968). „Praca szkolna” Orffa i co dalej... *WMwSz, 1*.
- Zemła, A. (1993–1994). Muzyka w systemach edukacji powszechnej w wybranych krajach Europy. *WMwSz, cz. I: 3; cz. II: 4; cz. III: 1*.